Er zijn twee dingen die me bij het lezen van *Brooklyn* verrasten. Ten eerste de subtiele manier van schrijven. **Toíbín gaat te werk als een fijnschilder, hij stapelt zin op zin tot een hecht bouwwerk ontstaat.** Het passieve karakter van zijn personage brengt een wonderlijke traagheid in, iets slomigs, dat het ogenschijnlijk simpele verhaal een grote, poëtische kracht geeft.

En ten tweede de kracht van de absentie. De diepte en literaire schoonheid zit bij hem niet in wat hij vertelt, maar juist in wat hij weglaat. Geen overrompelende eerste indruk van de Manhattan skyline. Geen *roaring fifties*, Brooklyn Dodgers of *Singin' in the Rain*. Eilis vindt het drukke Manhattan eerder beangstigend dan opwindend. Van het swingende New York City gaat voor haar weinig aantrekkelijks uit. Tóibín richt haar oog op het sluimerende racisme. Vooroordelen tegen Italianen, zwarten, joden en *lower-class Irish*. "Ik ben toch zeker niet helemaal naar Amerika gekomen om mensen op straat Italiaans te horen praten en mensen met rare hoeden te zien rondlopen," zegt juffrouw McAdam, die in hetzelfde pension logeert.

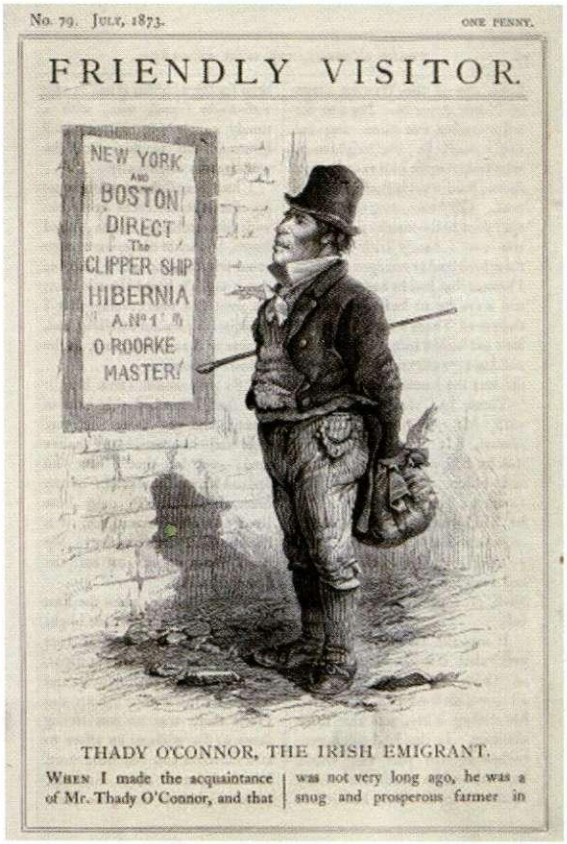

Een Ierse boer overweegt de oversteek naar Amerika, 1873

Brooklyn verandert, de oude klanten trekken weg naar Long Island en Manhattan, er komen buitenlanders bij en warenhuis Bertocci besluit zwarte klanten aan te trekken. In een meesterlijke scène schildert Toíbín de krampachtige reactie van het personeel. Of de verwarring van de preutse Eilis als ze de erotische belangstelling van haar cheffin bespeurt. De vrouw heeft een stel badpakken voor haar uitgezocht en vraagt het meisje ze te passen.

Toíbín laat de vrolijke, Italiaanse loodgieter Tony opdraven; hij is echt verkikkerd op dat beheerste Ierse meisje en komt een heel eind. Maar zelfs hij kan haar 'vreemdzijn' niet weghalen.

Het valt niet direct op. Alleen wie goed kijkt, ziet dat Toíbín erop uit is geweest een ander geluid te laten horen dan we tot nu toe gewend zijn. Bij hem is het Ierland in de jaren vijftig niet 'opgetrokken uit turf, jenever en achterdocht' zoals bij schrijvers als Dermot Bolger. Het accent ligt op de vertrouwdheid en rust die uitgaan van een plattelandsbestaan tussen mensen die elkaar kennen. Ongemerkt komt het tegenover het leven in New York te staan: 'vreemde mensen, vreemde accenten, vreemde straten'. "Een leven als een beproeving."

Hij lijkt het niet uit te roeien idee van de Ieren dat het gras aan de andere kant altijd groener is te willen nuanceren door zijn lezers een spiegel voor te houden.

Wat heeft een hectisch land als de VS te bieden? Weegt de American dream op tegen isolement en vervreemding?

Waarom zou een jonge, intelligente vrouw die op een natuurlijke manier is geworteld in haar geboortegrond staan te trappelen om in Brooklyn te wonen? Wat heeft een gehaast, hectisch land als Amerika een bescheiden en eerlijke ziel te bieden? Wegen de voordelen van de American dream – geld, status, vrijheid – op tegen isolement en vervreemding?

Toíbín koos niet voor het makkelijke antwoord. In dat geval zou hij Eilis gewoon naar Ierland terugsturen, waar haar een simpel maar rustig leven wacht met de zoon van de kastelein in Rafter Street: Jim Farrell. Toíbín maakte de zaak juist veel pijnlijker door haar aan het eind voor een keuze te stellen als ze wegens omstandigheden door haar familie is teruggeroepen naar Enniscorthy.

In de keuken van haar moeder lijkt haar nieuwe leven met Tony in New York al snel 'onderdeel van een droom waaruit ze was ontwaakt'. Haar geliefde is 'een schim geworden, bijna al niet meer voor haar aanwezig'. Tegelijkertijd beseft ze dat als ze nu in New York zou zijn, haar vertrouwde en gezellige leven in Enniscorthy haar als 'een vreemde, wazige droom' zou voorkomen. Dat is het moment waarop ze de verraderlijke consequenties van haar vertrek overziet. De onmogelijkheid om zowel de vrouw van Tony als de dochter van haar moeder te zijn.

Er bestaat geen keuze, lijkt Toíbín te willen zeggen. De keuze tussen twee werelden wordt die tussen twee dromen, omdat wat eerder zo echt en tastbaar leek, kan vervagen waar je bij staat. Het landschap krijgt het laatste woord, in de zin dat zaad groeit waar het wordt uitgestrooid en de mens op den duur opgaat in zijn omgeving en zijn vorderingen in dat andere leven zal staken. Als Eilis aan het eind probeert een voorstelling te maken van de jaren die voor haar liggen, sluit de schrijver haar de ogen. Het lijkt hem beter als ze zich 'niets meer probeerde voor te stellen'. |

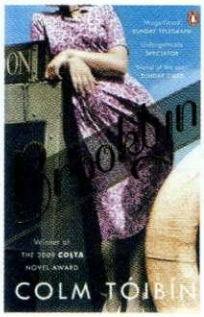

Colm Tóibín: Brooklyn. Vertaling: Anneke Bok. De Geus. €19,90. Ook verkrijgbaar via www.ako.nl.